

A BIZONYTALANSÁG KÉT ARCA: HIÁNY ÉS VARIÁCIÓ A FONOLÓGIÁBAN

Gyarmathy Zsófia

Applied Logic Laboratory, Budapest

TÁRSAS-KOGNITÍV NYELVÉSZETI KUTATÓCSOPORT
ELŐADÁS-SOROZATA – DEBRECEN

2013. ápr. 8.

A HIÁNY ÉS A VARIÁCIÓ HELYE A NYELVÉSZETBEN

A PARADIGMATIKUS HIÁNY

- (1) a. *Ne csukolj!
b. *Szólj már rá kígyódra, hogy ne itt vedeljen már!

Nem elég a **jelentésre** és a **homonímakerülésre** hivatkozni:

- (2) a. *Ezt nem kétlettem/kételtem.
b. ^{OK}Ezt nem kétlem.
c. ^{OK}Ebben nem kételkedtem.

A felszólító alak egyben a kötőmódú is:

- (3) a. *Nem szeretném, hogy a vonat kisikoljon/kisikljon.
b. Nem szeretném, ha a vonat kisiklana.
- (4) a. Nem szeretném, hogy Mari szomorú legyen.
b. Nem szeretném, ha Mari szomorú lenne.

A PARADIGMATIKUS HIÁNY

- (1) a. *Ne csukolj!
b. *Szólj már rá kígyódra, hogy ne itt vedeljen már!

Nem elég a **jelentésre** és a **homonímakerülésre** hivatkozni:

- (2) a. *Ezt nem kétlettem/kételtem.
b. ^{OK}Ezt nem kétlem.
c. ^{OK}Ebben nem kételkedtem.

A felszólító alak egyben a kötőmódú is:

- (3) a. *Nem szeretném, hogy a vonat kisikoljon/kisikljon.
b. Nem szeretném, ha a vonat kisiklana.
- (4) a. Nem szeretném, hogy Mari szomorú legyen.
b. Nem szeretném, ha Mari szomorú lenne.

A PARADIGMATIKUS HIÁNY

- (1) a. *Ne **csukolj!**
b. *Szólj már rá kígyódra, hogy ne itt **vedeljen** már!

Nem elég a **jelentésre** és a **homonímakerülésre** hivatkozni:

- (2) a. *Ezt nem **kétlettem/kételtem.**
b. ^{OK}Ezt nem kétlem.
c. ^{OK}Ebben nem kételkedtem.

A felszólító alak egyben a kötőmódú is:

- (3) a. *Nem szeretném, hogy a vonat **kisikoljon/kisikljon.**
b. Nem szeretném, ha a vonat kisiklana.
- (4) a. Nem szeretném, hogy Mari szomorú legyen.
b. Nem szeretném, ha Mari szomorú lenne.

A VARIÁCIÓ

Szabad váltakozás:

- (5) a. *nővekszenek* ~ *nővekednek*
b. *vakarózik* ~ *vakaródzik*
c. *hotelban* ~ *hotelben*

Variáció szintjei:

- 1 egyazon nyelv különböző regionális dialektusai vagy szociolektusai között
- 2 egyazon nyelven (nyelvváltozaton) belül, beszélők között
- 3 egyazon beszélő nyelvén belül

A VARIÁCIÓ

Szabad váltakozás:

- (5) a. *nővekszenek* ~ *nővekednek*
b. *vakarózik* ~ *vakaródzik*
c. *hotelban* ~ *hotelben*

Variáció szintjei:

- 1 egyazon nyelv különböző regionális dialektusai vagy szociolektusai között
- 2 egyazon nyelven (nyelvváltozaton) belül, beszélők között
- 3 egyazon beszélő nyelvén belül

A VARIÁCIÓ

Szabad váltakozás:

- (5) a. *nővekszenek* ~ *nővekednek*
b. *vakarózik* ~ *vakaródzik*
c. *hotelban* ~ *hotelben*

Variáció szintjei:

- 1 egyazon nyelv különböző regionális dialektusai vagy szociolektusai között
- 2 egyazon nyelven (nyelvváltozaton) belül, beszélők között
- 3 **egyazon beszélő nyelvén belül**

MIRE TERJED KI A (MORFO)FONOLÓGIA?

Az SPE-n¹ alapuló generatív elméletben nincs helye a szabálytalanságnak
– „kocka”-típusú hozzáállás:

p	t	k
b	d	g

A fonológiai jelenségek nagy része „csillag” (Rebrus and Trón, 2002):

	dentális	palatális
zárhang	(nyomdok / tamtam)	*mgy / *mtj
nazális	himnusz	(nyámnyila)
approx.	homlok	tömjén
mgh.	ima	cumi

Labiális nazális (C₁) + dentális/palatális (V/C₂) szekvencia a magyarban

¹Chomsky and Halle (1968)

MIRE TERJED KI A (MORFO)FONOLÓGIA?

Az SPE-n¹ alapuló generatív elméletben nincs helye a szabálytalanságnak
– „**kocka**”-típusú hozzáállás:

p	t	k
b	d	g

A fonológiai jelenségek nagy része „**csillag**” (Rebrus and Trón, 2002):

	dentális	palatális
zárhang	(<i>nyomdok / tamtam</i>)	* <i>mgy / *mty</i>
nazális	<i>himnusz</i>	(<i>nyámnyila</i>)
approx.	<i>homlok</i>	<i>tömjén</i>
mgh.	<i>ima</i>	<i>cumi</i>

Labiális nazális (C₁) + dentális/palatális (V/C₂) szekvencia a magyarban

¹Chomsky and Halle (1968)

MIRE TERJED KI A (MORFO)FONOLÓGIA?

Generatív nyelvészet:

Optimalitáselmélet:

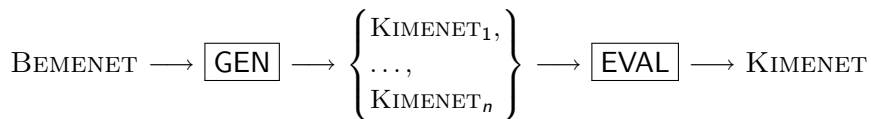
Analógiás megközelítések:

MIRE TERJED KI A (MORFO)FONOLÓGIA?

Generatív nyelvészet:

Optimalitáselmélet:

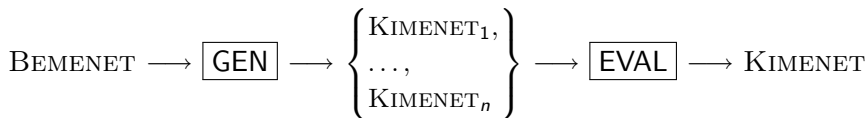
Analógiás megközelítések:

MIRE TERJED KI A (MORFO)FONOLÓGIA?

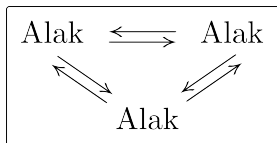
Generatív nyelvészet:

Optimalitáselmélet:

Analógiás megközelítések:

MORFOLÓGIA

Hagyományos morfológia:

- egy szó egyértelműen feldarabolható részekre
- a részek jelentéséből kompozícionálisan áll össze a szó jelentése

Analógia alapú morfológia:

- nem a részekből építkező
- **nem feltétlenül egyértelmű darabolhatóság** (pl. magyar kötőhangzók, l. Kálmán et al. 2012)
- **felszíni** alakok közti kapcsolatok („output-output constraints”, paradigmacellák közti információs kapcsolatok...)
- morfofonológia: **paradigma cella kitöltés** (pl. Ackerman et al. 2009)

MORFOLÓGIA

Hagyományos morfológia:

- egy szó egyértelműen feldarabolható részekre
- a részek jelentéséből kompozícionálisan áll össze a szó jelentése

Analógia alapú morfológia:

- nem a részekből építkező
- **nem feltétlenül egyértelmű darabolhatóság** (pl. magyar kötőhangzók, l. Kálmán et al. 2012)
- **felszíni** alakok közti kapcsolatok („output-output constraints”, paradigmacellák közti információs kapcsolatok...)
- morfofonológia: **paradigma cella kitöltés** (pl. Ackerman et al. 2009)

PARADIGMA

PARADIGMA

Olyan szavak családja, amelyek azonos **morfoszintaktikai** funkcióval rendelkeznek. (Rebrus and Törkenczy, 2011)

- mi egy **lexéma**?
- csak **inflexiós** (pl. McCarthy 2005) vagy **derivációs** is (pl. Benua 1997)?
- van-e **alapalak** (pl. Benua 1997, Albright 2002), vagy **nincs** (pl. McCarthy 2005, Ackerman et al. 2009), illetve ha igen, hány?

PARADIGMA

PARADIGMA

Olyan szavak családja, amelyek azonos **morfoszintaktikai** funkcióval rendelkeznek. (Rebrus and Törkenczy, 2011)

- mi egy **lexéma**?
- csak **inflexió**s (pl. McCarthy 2005) vagy **deriváció**s is (pl. Benua 1997)?
- van-e **alapalak** (pl. Benua 1997, Albright 2002), vagy **nincs** (pl. McCarthy 2005, Ackerman et al. 2009), illetve ha igen, hány?

HIÁNY ÉS VARIÁCIÓ

A	A	A
B	B	C
D		F

hiány

A	A	A
B	B	C
D	E/D	F

variáció

Bizonytalanság a paradigmacella-kitöltésben.

HIÁNY ÉS VARIÁCIÓ

A	A	A
B	B	C
D		F

hiány

A	A	A
B	B	C
D	E/D	F

variáció

Bizonytalanság a paradigmacella-kitöltésben.

ELEMZÉSEK A HIÁNYRÓL

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

MPARSE (PRINCE AND SMOLENSKY, 1993)

MPARSE-t csak az „**üres kimenet**” sérti, amely viszont *mást nem sért* ⇒ felette álló megszorítások **sérthetetlenek**, mert azokat sértő jelöltek felett mindig nyer az üres kimenet.

↔ törökben a toldalékolt alakokra vonatkozó kétszótagos minimális szó-megszorítás nem javítható betoldással, míg a hiátus / tiltott kódakapcsolatok igen: **hol az epentézis helye a hierarchiában?** (Orgun and Sprouse, 1999)

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

MPARSE (PRINCE AND SMOLENSKY, 1993)

MPARSE-t csak az „**üres kimenet**” sérti, amely viszont *mást nem sért* ⇒ felette álló megszorítások **sérthetetlenek**, mert azokat sértő jelöltek felett mindig nyer az üres kimenet.

- ↔ törökben a toldalékolt alakokra vonatkozó kétszótagos minimális szó-megszorítás nem javítható betoldással, míg a hiátus / tiltott kódakapcsolatok igen: **hol az epentézis helye a hierarchiában?** (Orgun and Sprouse, 1999)

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

CONTROL (ORGUN AND SPROUSE, 1999)

Egy külön modul, sérthetlen megszorítások.

↔ **nem hű** az eredeti OT-konceptióhoz

↔ **nyelvspecifikus** és gyakran nagyon specifikus megszorítások kellene:
pl. *OCP-um* a tagalogra; a tienére STEM SHAPE ($C_1VC_2VC_3$ tövekben
 C_2 koronális, C_3 labiális vagy veláris).

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

CONTROL (ORGUN AND SPROUSE, 1999)

Egy külön modul, sérthetlen megszorítások.

↔ **nem hű** az eredeti OT-konceptióhoz

↔ **nyelvspecifikus** és gyakran nagyon specifikus megszorítások kellene:
pl. *OCP-um* a tagalogra; a tienére STEM SHAPE ($C_1 VC_2 VC_3$ tövekben
 C_2 koronális, C_3 labiális vagy veláris).

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

OPTIMAL PARADIGMS (McCARTHY, 2005; RICE, 2005)

Teljes paradigmák a jelöltek; paradigmákra vonatkozó megszorítások is vannak.

↔ **kategória-specifikus hűség megszorítások** kellene: a norvégban betoldással javítható egy tiltott kapcsolat a főneveknél, de nem az igéknél (Rice, 2007) ⇒ megduplázza a megszorításokat.

OPTIMALITÁSELMÉLETBEN A HIÁNYOKRÓL

OPTIMAL PARADIGMS (McCARTHY, 2005; RICE, 2005)

Teljes paradigmák a jelöltek; paradigmákra vonatkozó megszorítások is vannak.

- ↔ **kategória-specifikus hűség megszorítások** kellene: a norvégban betoldással javítható egy tiltott kapcsolat a főneveknél, de nem az igéknél (Rice, 2007) ⇒ megduplázza a megszorításokat.

ALBRIGHT (2003) ELEMZÉSE A HIÁNYOKRÓL

„gaps in Spanish [...] suggest a close relation between gaps and morphophonological alternations such as diphthongization and velar insertion. A natural hypothesis is that gaps are due to uncertainty about whether a particular verb should undergo these alternations or not.”

*„the Spanish data demands a different type of analysis”, mivel a lehetséges alakok **nem rosszulformáltak fonotaktikailag.***

- ↔ mindegyik hiány egyéni elemzést kíván („arbitrary lexical paradigm gaps may be caused by a variety of factors”)
- ↔ predikció: a paradigmatis hiányok az ismeretlenebb szavak közt a leggyakoribbak ↔ Szakay and Hansson (2010) a magyar igei paradigma hiányairól: „no correlation with objective measure of (log) verb frequency”

ALBRIGHT (2003) ELEMZÉSE A HIÁNYOKRÓL

„gaps in Spanish [...] suggest a close relation between gaps and morphophonological alternations such as diphthongization and velar insertion. A natural hypothesis is that gaps are due to uncertainty about whether a particular verb should undergo these alternations or not.”

*„the Spanish data demands a different type of analysis”, mivel a lehetséges alakok **nem rosszulformáltak fonotaktikailag.***

- ↔ mindegyik hiány **egyéni elemzést kíván** („arbitrary lexical paradigm gaps may be caused by a variety of factors”)
- ↔ predikció: a paradigmatis hiányok az **ismeretlenebb szavak közt** a leggyakoribbak ↔ Szakay and Hansson (2010) a magyar igei paradigma hiányairól: „no correlation with objective measure of (log) verb frequency”

ALBRIGHT (2003) ELEMZÉSE A HIÁNYOKRÓL

„gaps in Spanish [...] suggest a close relation between gaps and morphophonological alternations such as diphthongization and velar insertion. A natural hypothesis is that gaps are due to uncertainty about whether a particular verb should undergo these alternations or not.”

*„the Spanish data demands a different type of analysis”, mivel a lehetséges alakok **nem rosszulformáltak fonotaktikailag.***

- ↔ mindegyik hiány **egyéni elemzést kíván** („arbitrary lexical paradigm gaps may be caused by a variety of factors”)
- ↔ predikció: a paradigmatis hiányok az **ismeretlenebb szavak közt** a leggyakoribbak ↔ Szakay and Hansson (2010) a magyar igei paradigma hiányairól: „no correlation with objective measure of (log) verb frequency”

DALAND ET AL. (2007) A HIÁNYOKRÓL

„once gaps are established in a language for whatever reason, they persist because learners infer the relative non-use of a given combination of stem and [inflectional property set]”

- ↔ a tanulóalgoritmus kimondottan a hiányok helyére tanul rá (nem pl. egy adott inflexiós szabály megbízhatóságára egy adott helyen)
- ↔ csak a hiányok fennmaradását képes magyarázni, nem a megjelenésüket
(~ Albright-ot azzal támadják, hogy nem képes magyarázni a hiányok fennmaradását, csak a megjelenésüket)

DALAND ET AL. (2007) A HIÁNYOKRÓL

„once gaps are established in a language for whatever reason, they persist because learners infer the relative non-use of a given combination of stem and [inflectional property set]”

- ↔ a tanulóalgoritmus kimondottan a hiányok helyére **tanul rá** (nem pl. egy adott inflexiós szabály megbízhatóságára egy adott helyen)
- ↔ csak a **hiányok fennmaradását** képes magyarázni, nem a megjelenésüket
(~ Albright-ot azzal támadják, hogy nem képes magyarázni a hiányok fennmaradását, csak a megjelenésüket)

DALAND ET AL. (2007) A HIÁNYOKRÓL

„once gaps are established in a language for whatever reason, they persist because learners infer the relative non-use of a given combination of stem and [inflectional property set]”

- ↔ a tanulóalgoritmus kimondottan a hiányok helyére **tanul rá** (nem pl. egy adott inflexiós szabály megbízhatóságára egy adott helyen)
- ↔ csak a **hiányok fennmaradását** képes magyarázni, nem a megjelenésüket
(~ Albright-ot azzal támadják, hogy nem képes magyarázni a hiányok fennmaradását, csak a megjelenésüket)

ÁTTEKINTÉS A HIÁNY ELEMZÉSEIRŐL

- 1 **OT-elemzések:** nem tudják megmagyarázni a „**nem hagyományos**” hiányokat, mint a spanyol (ami *nem* sért megszorítást!)
- 2 **Albright (2003)** nem tudja megmagyarázni, miért hiány, és **nem variáció lesz + nem egységes** magyarázat a „bizonytalanságon alapuló” és a „hagyományos” hiányokra
- 3 **Daland et al. (2007)** nem tudják megmagyarázni a hiányok megjelenését + elemzésük a megmagyarázandó jelenséget (hiány) célozza (**nincs független motiváció**)

Mindegyik elemzés kimondottan a **hiányokat célozza** (kivéve: Optimal Paradigms).

ÁTTEKINTÉS A HIÁNY ELEMZÉSEIRŐL

- 1 **OT-elemzések:** nem tudják megmagyarázni a „**nem hagyományos**” hiányokat, mint a spanyol (ami *nem* sért megszorítást!)
- 2 **Albright (2003)** nem tudja megmagyarázni, miért hiány, és **nem variáció lesz + nem egységes** magyarázat a „bizonytalanságon alapuló” és a „hagyományos” hiányokra
- 3 **Daland et al. (2007)** nem tudják megmagyarázni a hiányok megjelenését + elemzésük a megmagyarázandó jelenséget (hiány) célozza (**nincs független motiváció**)

Mindegyik elemzés kimondottan a **hiányokat célozza** (kivéve: Optimal Paradigms).

ÁTTEKINTÉS A HIÁNY ELEMZÉSEIRŐL

- 1 **OT-elemzések:** nem tudják megmagyarázni a „**nem hagyományos**” hiányokat, mint a spanyol (ami *nem* sért megszorítást!)
- 2 **Albright (2003)** nem tudja megmagyarázni, miért hiány, és **nem variáció lesz** + **nem egységes** magyarázat a „bizonytalanságon alapuló” és a „hagyományos” hiányokra
- 3 **Daland et al. (2007)** nem tudják megmagyarázni a hiányok megjelenését + elemzésük a megmagyarázandó jelenséget (hiány) célozza (**nincs független motiváció**)

Mindegyik elemzés kimondottan a **hiányokat célozza** (kivéve: Optimal Paradigms).

ÁTTEKINTÉS A HIÁNY ELEMZÉSEIRŐL

- 1 **OT-elemzések:** nem tudják megmagyarázni a „**nem hagyományos**” hiányokat, mint a spanyol (ami *nem* sért megszorítást!)
- 2 **Albright (2003)** nem tudja megmagyarázni, miért hiány, és **nem variáció lesz + nem egységes** magyarázat a „bizonytalanságon alapuló” és a „hagyományos” hiányokra
- 3 **Daland et al. (2007)** nem tudják megmagyarázni a hiányok megjelenését + elemzésük a megmagyarázandó jelenséget (hiány) célozza (**nincs független motiváció**)

Mindegyik elemzés kimondottan a **hiányokat célozza** (kivéve: Optimal Paradigms).

ELEMZÉSEK A VARIÁCIÓRÓL

A VARIÁCIÓ ELEMZÉSEI

- **Optimalitáselmélet**: sztochasztikusan rendezett megszorítások (Anttila, 1997; Hayes and Cziráky Londe, 2005)
  - ↔ nem magyarázza a **variáció helyét**: az elmélet nem zárja ki bármely két megszorítás sztochasztiks rendezését (túlgenerálás).
- **Rebrus and Törkenczy (2011)**: A paradigmán belül a variáció helye: **instabil pontok**: „those points in the paradigm where *more than one conflicting* analogical requirement applies with approximately *equal strength*”
  - ↔ nem magyarázza a **hiány és a variáció közötti különbséget**
    - ~ Albright (2003) elemzése a hiányról

A VARIÁCIÓ ELEMZÉSEI

- **Optimalitáselmélet**: sztochasztikusan rendezett megszorítások (Anttila, 1997; Hayes and Cziráky Londe, 2005)
  - ↔ nem magyarázza a **variáció helyét**: az elmélet nem zárja ki bármely két megszorítás sztochasztiks rendezését (túlgenerálás).
- **Rebrus and Törkenczy (2011)**: A paradigmán belül a variáció helye: **instabil pontok**: „those points in the paradigm where *more than one conflicting* analogical requirement applies with approximately *equal strength*”
  - ↔ nem magyarázza a **hiány és a variáció közötti különbséget**
    - ~ Albright (2003) elemzése a hiányról

KLASSZIFIKÁCIÓ ALAPÚ MORFOFONOLÓGIA

KLASSZIFIKÁCIÓ ALAPÚ MORFOFONOLÓGIA

MEGFIGYELT TULAJDONSÁGOKON ALAPULÓ KLASSZIFIKÁCIÓ

A paradigmacella-kitöltés: a **paradigmájának** bekegerezálása a lehetséges paradigmák alá **ismert tulajdonságai alapján**.

A klasszifikáció mindig egy kontextushoz, egy referenciahalmazhoz viszonyítva történik: ez a **tulajdonságok közötti implikációs viszonyok** forrása.

A modell predikciója: **kategorizáció létező osztályokba**, azaz igen ritka az **új** paradigma létrehozása. Ld.:

KONZERVATIVITÁS (REBRUS AND TÖRKENCZY, 2010)

„repair of a gapped paradigm must be [...] conservative, i.e. it is reclassification: the reassignment of a member of a lexical stem class into another existing lexical class”

KLASSZIFIKÁCIÓ ALAPÚ MORFOFONOLÓGIA

MEGFIGYELT TULAJDONSÁGOKON ALAPULÓ KLASSZIFIKÁCIÓ

A paradigmacella-kitöltés: a **paradigmájának** bekegerezálása a lehetséges paradigmák alá **ismert tulajdonságai alapján**.

A klasszifikáció mindig egy kontextushoz, egy **referencialalmazhoz** viszonyítva történik: ez a **tulajdonságok közötti implikációs viszonyok** forrása.

A modell predikciója: **kategorizáció létező osztályokba**, azaz igen ritka az *új* paradigma létrehozása. Ld.:

KONZERVATIVITÁS (REBRUS AND TÖRKENCZY, 2010)

„repair of a gapped paradigm must be [...] conservative, i.e. it is reclassification: the reassignment of a member of a lexical stem class into another existing lexical class”

KLASSZIFIKÁCIÓ ALAPÚ MORFOFONOLÓGIA

MEGFIGYELT TULAJDONSÁGOKON ALAPULÓ KLASSZIFIKÁCIÓ

A paradigmacella-kitöltés: a **paradigmájának** bekegategorizálása a lehetséges paradigmák alá **ismert tulajdonságai alapján**.

A klasszifikáció mindig egy kontextushoz, egy **referenciahalmazhoz** viszonyítva történik: ez a **tulajdonságok közötti implikációs viszonyok** forrása.

A modell predikciója: **kategorizáció létező osztályokba**, azaz igen ritka az **új** paradigma létrehozása. Ld.:

KONZERVATIVITÁS (REBRUS AND TÖRKENCZY, 2010)

„repair of a gapped paradigm must be [...] conservative, i.e. it is reclassification: the reassignment of a member of a lexical stem class into another existing lexical class”

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

„**Hagyományos**” hiányok:

A minta a jellemző **az összes szó halmazán** (= fonotaktika)

B minta a jellemző a **kisebb referenciahalmazon**

„**Több minta**” alapú hiányok:

A minta a jellemző az egyik referenciahalmazon

B minta a jellemző egy másik referenciahalmazon

Y	Y	A
Y	Y	B

A REFERENCIAHALMAZOK DISZJUNKTSÁGI FELTÉTELE

Két, egyazon klasszifikációban használt referenciahalmaz (R_1 , R_2) esetén:

- $R_1 \cap R_2 = \emptyset$ (pl. a héberben az eredeti, ill. idegen eredetű főnevek halmaza).
- ha $R_1 \subset R_2$, akkor a nagyobb, R_2 halmaz alapján történő klasszifikációban minden R_1 -re jellemző információtól el kell tekinteni (= R_1 **nem számít mint jegy**).

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

„**Hagyományos**” hiányok:

A minta a jellemző **az összes szó halmazán** (= fonotaktika)

B minta a jellemző a **kisebb referenciahalmazon**

„**Több minta**” alapú hiányok:

A minta a jellemző az egyik referenciahalmazon

B minta a jellemző egy másik referenciahalmazon

Y	Y	A
Y	Y	B

A REFERENCIAHALMAZOK DISZJUNKTSÁGI FELTÉTELE

Két, egyazon klasszifikációban használt referenciahalmaz (R_1 , R_2) esetén:

- $R_1 \cap R_2 = \emptyset$ (pl. a héberben az eredeti, ill. idegen eredetű főnevek halmaza).
- ha $R_1 \subset R_2$, akkor a nagyobb, R_2 halmaz alapján történő klasszifikációban minden R_1 -re jellemző információtól el kell tekinteni (= R_1 **nem számít mint jegy**).

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

„Hagyományos” hiányok:

A minta a jellemző az összes szó halmazán (= fonotaktika)

B minta a jellemző a kisebb referenciahalmazon

„Több minta” alapú hiányok:

A minta a jellemző az egyik referenciahalmazon

B minta a jellemző egy másik referenciahalmazon

Y	Y	A
Y	Y	B

A REFERENCIAHALMAZOK DISZJUNKTSÁGI FELTÉTELE

Két, egyazon klasszifikációban használt referenciahalmaz (R_1 , R_2) esetén:

- $R_1 \cap R_2 = \emptyset$ (pl. a héberben az eredeti, ill. idegen eredetű főnevek halmaza).
- ha $R_1 \subset R_2$, akkor a nagyobb, R_2 halmaz alapján történő klasszifikációban minden R_1 -re jellemző információtól el kell tekinteni (= R_1 **nem számít mint jegy**).

EGY REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

X	X	A
Y	Y	B
Y	Y	C

Y – Y mintát tapasztalunk
 $\Rightarrow$ harmadik alak „B vagy C”

LEHETSÉGES $\neq$ TÉNYLEGES

Csak a variáció (ill. hiány) lehetőségét jelenti,
nem tényleges variációt (ill. hiányt)!

1 HALMAZ – 2 MINTA $\rightarrow$ 2 HALMAZ – NEMÜRES METSZET

Egy **variációt mutató osztály alosztálya** gyakran **nem mutat variációt**, pl.: finn genitívusz variációt mutat, de az A-végű tövek egy osztálya *kategorikusan* az egyik változatot veszi fel (Anttila, 1997).

Egy osztály alosztálya egy különböző referencialalmaz:

Y	Y	A
Y	Y	A
Y	Y	B

EGY REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

X	X	A
Y	Y	B
Y	Y	C

Y – Y mintát tapasztalunk
 $\Rightarrow$ harmadik alak „B vagy C”

LEHETSÉGES $\neq$ TÉNYLEGES

Csak a variáció (ill. hiány) lehetőségét jelenti,
 nem tényleges variációt (ill. hiányt)!

1 HALMAZ – 2 MINTA $\rightarrow$ 2 HALMAZ – NEMÜRES METSZET

Egy **variációt mutató osztály alosztálya** gyakran **nem mutat variációt**,
 pl.: finn genitívusz variációt mutat, de az A-végű tövek egy osztálya
kategorikusan az egyik változatot veszi fel (Anttila, 1997).

Egy osztály alosztálya egy különböző
 referenciahalmaz:

Y	Y	A
Y	Y	A
Y	Y	B

EGY REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

X	X	A
Y	Y	B
Y	Y	C

Y – Y mintát tapasztalunk
 $\Rightarrow$ harmadik alak „B vagy C”

LEHETSÉGES $\neq$ TÉNYLEGES

Csak a variáció (ill. hiány) lehetőségét jelenti,
nem tényleges variációt (ill. hiányt)!

1 HALMAZ – 2 MINTA $\rightarrow$ 2 HALMAZ – NEMÜRES METSZET

Egy **variációt mutató osztály alosztálya** gyakran **nem mutat variációt**, pl.: finn genitívusz variációt mutat, de az A-végű tövek egy osztálya *kategorikusan* az egyik változatot veszi fel (Anttila, 1997).

Egy osztály alosztálya egy különböző referencialalmaz:

Y	Y	A
Y	Y	A
Y	Y	B

KONTEXTUSOK KÖZÖTTI ÉS KONTEXTUSON BELÜLI BIZONYTALANSÁG

KONTEXTUSOK KÖZÖTTI ÉS KONTEXTUSON BELÜLI BIZONYTALANSÁG

A BIZONYTALANSÁG SZINTJEI

- **Hiány:** bizonytalanság (klasszifikációs) „kontextusok” **között**
- **Variáció:** bizonytalanság (klasszifikációs) „kontextuson” **belül**

Miért súlyosabb a kontextusok közötti bizonytalanság?

KONTEXTUSOK KÖZÖTTI ÉS KONTEXTUSON BELÜLI BIZONYTALANSÁG

A BIZONYTALANSÁG SZINTJEI

- **Hiány:** bizonytalanság (klasszifikációs) „kontextusok” **között**
- **Variáció:** bizonytalanság (klasszifikációs) „kontextuson” **belül**

Miért súlyosabb a kontextusok közötti bizonytalanság?

PRAGMATIKA: ELŐFELTÉTELEK

AMIKOR NEM TELJESÜL EGY ELŐFELTÉTEL

amikor a hallgató olyan állítást hall, amely nem akkomodálható a **közös alapon** (*common ground*, CG) (Stalnaker, 1978)

A: *Otthon van a feleséged?*

B1): *Igen. / Nem.*

B2): *Ööö, a „feleségem”?! / Valami tévedés lesz, nekem nincs feleségem.*

- CG $\approx$ a *diskurzus kontextusa*, amely alapján az állításokat kiértékeljük
- sérül az előfeltétel $\approx$ **két különböző CG-t** kellene összehangolni
- **nincs standard, bevett válasz** $\sim$ **csak perifrázis** egy paradigmaticus hiánynál.

PRAGMATIKA: ELŐFELTÉTELEK

AMIKOR NEM TELJESÜL EGY ELŐFELTÉTEL

amikor a hallgató olyan állítást hall, amely nem akkomodálható a **közös alapon** (*common ground*, CG) (Stalnaker, 1978)

A: *Otthon van a feleséged?*

B1): *Igen. / Nem.*

B2): *Ööö, a „feleségem”?! / Valami tévedés lesz, nekem nincs feleségem.*

- CG $\approx$ a *diskurzus kontextusa*, amely alapján az állításokat kiértékeljük
- sérül az előfeltétel $\approx$ két különböző CG-t kellene összehangolni
- **nincs standard, bevett válasz** $\sim$ csak **perifrázis** egy paradigmaticus hiánynál.

PRAGMATIKA: ELŐFELTÉTELEK

AMIKOR NEM TELJESÜL EGY ELŐFELTÉTEL

amikor a hallgató olyan állítást hall, amely nem akkomodálható a **közös alapon** (*common ground*, CG) (Stalnaker, 1978)

A: *Otthon van a feleséged?*

B1): *Igen. / Nem.*

B2): *Ööö, a „feleségem”?! / Valami tévedés lesz, nekem nincs feleségem.*

- CG $\approx$ a *diskurzus kontextusa*, amely alapján az állításokat kiértékeljük
- sérül az előfeltétel $\approx$ **két különböző CG-t** kellene összehangolni
- **nincs standard, bevett válasz** $\sim$ csak **perifrázis** egy paradigmaticus hiánynál.

PRAGMATIKA: ELŐFELTÉTELEK

AMIKOR NEM TELJESÜL EGY ELŐFELTÉTEL

amikor a hallgató olyan állítást hall, amely nem akkomodálható a **közös alapon** (*common ground*, CG) (Stalnaker, 1978)

A: *Otthon van a feleséged?*

B1): *Igen. / Nem.*

B2): *Ööö, a „feleségem”?! / Valami tévedés lesz, nekem nincs feleségem.*

- CG $\approx$ a *diskurzus kontextusa*, amely alapján az állításokat kiértékeljük
- sérül az előfeltétel $\approx$ **két különböző CG-t** kellene összehangolni
- **nincs standard, bevett válasz** $\sim$ **csak perifrázis** egy paradigmaticus hiánynál.

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 = \text{összes ige} \Rightarrow \text{hámlva}$

$\neq$

$R_2 = \text{összes szó} \Rightarrow \text{hámolva}$ (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy *mgh.* által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 =$ összes ige $\Rightarrow$ *hámlva*

$\neq$

$R_2 =$ összes szó $\Rightarrow$ *hámolva* (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy *mgh.* által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 = \text{összes ige} \Rightarrow \text{hámlva}$

$\neq$

$R_2 = \text{összes szó} \Rightarrow \text{hámolva}$ (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy *mgh.* által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 = \text{összes ige} \Rightarrow \text{hámlva}$

$\neq$

$R_2 = \text{összes szó} \Rightarrow \text{hámolva}$ (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy *mgh.* által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 = \text{összes ige} \Rightarrow \text{hámlva}$

$\neq$

$R_2 = \text{összes szó} \Rightarrow \text{hámolva}$ (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy mgh. által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

DEFEKTIVITÁS A MAGYAR IGEI PARADIGMÁKBAN

Rebrus and Törkenczy (2010):

BASIC FORM (Ø / -ik)	Suffix types: Stem classes:	SYNTHETIC (-ok)	QUASI-ANALITIC (-na)	ANALYTIC (-va)
rámol	i. stable VC-stem	rámolok	rámolna	rámolva
hajol	ii. epenthetic, non-ik	hajlok	hajolna	hajolva
omlik	iii. epenthetic ik-stem	omlok	omlana/omolna	omolva
hámlik	iv. defective (CC-)stem	hámlök	hámlana	⊙
ajánl	v. stable CC-stem	ajánlok	ajánlana	ajánlva

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

$R_1 = \text{összes ige} \Rightarrow \text{hámlva}$

$\neq$

$R_2 = \text{összes szó} \Rightarrow \text{hámolva}$ (figyelmen kívül hagyjuk azt a jegyét, hogy „ige”; *mlv* mindig egy *mgh.* által felbontva; *-va* mindig *mslh-t* követ)

PARADIGMATIKUS HIÁNYOK A SPANYOLBAN

PARADIGMATIKUS HIÁNYOK A SPANYOLBAN

Albright (2003):

- 1. osztály (*ar-igék*): i) nagyszámú (igék **84%-a**), és
ii) a legtöbb középső ny.á. mgh-s ige **nem mutat alternációt (95%)**.
- 3. osztály (*ir-igék*): ii) kisszámú (igék **8%-a**), és
ii) **mindegyik** középső ny.á. mgh-s ige mutat **valamilyen alternációt**

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

R_1 = összes ige $\Rightarrow$ **nincs alternáció** (azt, hogy *ir-ige*, nem számítjuk)

$\neq$

R_2 = *ir-igék* $\Rightarrow$ **alternáció**

Konzervativitás: „Many [verbs with gaps] are being replaced by doublets in class 1 (the productive, default class): *balbucir* $\rightarrow$ *balbucear*” (Albright, 2003)

PARADIGMATIKUS HIÁNYOK A SPANYOLBAN

Albright (2003):

1. osztály (*ar-igék*): i) nagyszámú (igék **84%-a**), és
ii) a legtöbb középső ny.á. mgh-s ige **nem mutat alternációt (95%)**.
3. osztály (*ir-igék*): ii) kisszámú (igék **8%-a**), és
ii) **mindegyik** középső ny.á. mgh-s ige mutat **valamilyen alternációt**

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

R_1 = összes ige $\Rightarrow$ **nincs alternáció** (azt, hogy *ir-ige*, nem számítjuk)

$\neq$

R_2 = *ir-igék* $\Rightarrow$ **alternáció**

Konzervativitás: „Many [verbs with gaps] are being replaced by doublets in class 1 (the productive, default class): *balbucir* $\rightarrow$ *balbucear*” (Albright, 2003)

PARADIGMATIKUS HIÁNYOK A SPANYOLBAN

Albright (2003):

1. osztály (*ar-igék*): i) nagyszámú (igék **84%-a**), és
ii) a legtöbb középső ny.á. mgh-s ige **nem mutat alternációt (95%)**.
3. osztály (*ir-igék*): ii) kisszámú (igék **8%-a**), és
ii) **mindegyik** középső ny.á. mgh-s ige mutat **valamilyen alternációt**

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

R_1 = összes ige $\Rightarrow$ **nincs alternáció** (azt, hogy *ir-ige*, nem számítjuk)

$\neq$

R_2 = *ir-igék* $\Rightarrow$ **alternáció**

Konzervativitás: „Many [verbs with gaps] are being replaced by doublets in class 1 (the productive, default class): *balbucir* $\rightarrow$ *balbucear*” (Albright, 2003)

PARADIGMATIKUS HIÁNYOK A SPANYOLBAN

Albright (2003):

1. osztály (*ar-igék*): i) nagyszámú (igék **84%-a**), és
ii) a legtöbb középső ny.á. mgh-s ige **nem mutat alternációt (95%)**.
3. osztály (*ir-igék*): ii) kisszámú (igék **8%-a**), és
ii) **mindegyik** középső ny.á. mgh-s ige mutat **valamilyen alternációt**

KÉT REFERENCIAHALMAZ – KÉT MINTA

R_1 = összes ige $\Rightarrow$ **nincs alternáció** (azt, hogy *ir-ige*, nem számítjuk)

$\neq$

R_2 = *ir-igék* $\Rightarrow$ **alternáció**

Konzervativitás: „Many [verbs with gaps] are being replaced by doublets in class 1 (the productive, default class): *balbucir* $\rightarrow$ *balbucear*” (Albright, 2003)

VARIÁCIÓ: MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -jV VAGY -V 1.

MEGFIGYELÉS: MGH-VÉGŰ TÖVEK VARIÁCIÓJA

Többszótagú nem {a,e,i}-végű **mgh-végű tő variációt mutat a legtöbb többes birtok végződésben: *kapui-~kapujai-***

Többes birtok végzések **kategorikus mgh-végű töveknél:**

- 1-szótagos nem rendhagyó, mgh-végű tövek: -V (*fői, *főjei*)
- >1-szótagos i-végű: -jV (*érettségije, *érettségii*)
- >1-szótagos {a,e}-végű: -V (*palái, *palájai*)

= 2 minta a többszótagú mgh-végű főnévi tövek számára

REFERENCIAHALMAZ

= többszótagú mgh-végű tövek.

Nem lehet az i-végű / {a,e}-végű tövek: pl. *kapu* nincs benne (és nem morfoszintaktikai jegy)

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -jV VAGY -V 1.

MEGFIGYELÉS: MGH-VÉGŰ TÖVEK VARIÁCIÓJA

Többszótagú nem {a,e,i}-végű **mgh-végű tő variációt mutat a legtöbb többes birtok végződésben**: *kapui-~kapujai-*

Többes birtok végzések **kategorikus mgh-végű töveknél**:

- 1-szótagos nem rendhagyó, mgh-végű tövek: **-V** (*fői*, *főjei)
- >1-szótagos **i-végű**: **-jV** (*érettségije*, *érettségii)
- >1-szótagos **{a,e}-végű**: **-V** (*palái*, *palájai)

= **2 minta a többszótagú mgh-végű főnévi tövek számára**

REFERENCIAHALMAZ

= **többszótagú mgh-végű tövek**.

Nem lehet az i-végű / {a,e}-végű tövek: pl. *kapu* nincs benne (és nem morfoszintaktikai jegy)

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -jV VAGY -V 1.

MEGFIGYELÉS: MGH-VÉGŰ TÖVEK VARIÁCIÓJA

Többszótagú nem {a,e,i}-végű **mgh-végű tő variációt mutat a legtöbb többes birtok végződésben**: *kapui-~kapujai-*

Többes birtok végzések **kategorikus mgh-végű töveknél**:

- 1-szótagos nem rendhagyó, mgh-végű tövek: **-V** (*fői*, *főjei)
- >1-szótagos **i-végű**: **-jV** (*érettségije*, *érettségii)
- >1-szótagos **{a,e}-végű**: **-V** (*palái*, *palájai)

= **2 minta a többszótagú mgh-végű főnévi tövek számára**

REFERENCIAHALMAZ

= **többszótagú mgh-végű tövek**.

Nem lehet az **i-végű / {a,e}-végű** tövek: pl. *kapu* nincs benne (és nem morfoszintaktikai jegy)

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

TOVÁBBI IMPLIKÁCIÓS VISZONYOK:

- 1 3Sg és 3PI birtokos végződések megegyeznek

	SgPoss	PIPoss
3Sg	<i>partja</i>	<i>partjai</i>
3PI	<i>partjuk</i>	<i>partjaik</i>
3Sg	<i>géze</i>	<i>gézei</i>
3PI	<i>gézük</i>	<i>gézeik</i>
3Sg	<i>fője</i>	<i>fői</i>
3PI	<i>főjük</i>	<i>főik</i>

- 2 többes birtok 3Sg birtokos végződés megegyezik az egyes birtok 3Sg birtokos végződéssel – kivéve:

- 1-szótagú mgh-végű *nem rendhagyó* (pl. nem v-vel bővülő): *fője* – *fői*
- {a,e}-végű alanyeset: *kapája* – *kapái*

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

TOVÁBBI IMPLIKÁCIÓS VISZONYOK:

- ① 3Sg és 3PI birtokos végződések megegyeznek

	SgPoss	PIPoss
3Sg	<i>partja</i>	<i>partjai</i>
3PI	<i>partjuk</i>	<i>partjaik</i>
3Sg	<i>géze</i>	<i>gézei</i>
3PI	<i>gézük</i>	<i>gézeik</i>
3Sg	<i>fője</i>	<i>fői</i>
3PI	<i>főjük</i>	<i>főik</i>

- ② többes birtok 3Sg birtokos végződés **megegyezik** az egyes birtok 3Sg birtokos végződéssel – **kivéve**:

- 1-szótagú mgh-végű *nem rendhagyó* (pl. nem v-vel bővülő): *fője* – *fői*
- {a,e}-végű alanyeset: *kapája* – *kapái*

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

TOVÁBBI IMPLIKÁCIÓS VISZONYOK:

- ① 3Sg és 3PI birtokos végződések megegyeznek

	SgPoss	PIPoss
3Sg	<i>partja</i>	<i>partjai</i>
3PI	<i>partjuk</i>	<i>partjaik</i>
3Sg	<i>géze</i>	<i>gézei</i>
3PI	<i>gézük</i>	<i>gézeik</i>
3Sg	<i>fője</i>	<i>fői</i>
3PI	<i>főjük</i>	<i>főik</i>

- ② többes birtok 3Sg birtokos végződés **megegyezik** az egyes birtok 3Sg birtokos végződéssel – **kivéve**:

- 1-szótagú mgh-végű *nem rendhagyó* (pl. nem v-vel bővülő): fője – fői
- {a,e}-végű **alanyeset**: *kapája* – *kapái*

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

Variáció kötött tövekben: SgPoss **CjV** ~ **VjV** – PlPoss **CjV** ~ **VV**

KÖTÖTT TŐ: *any-*

a[n]a – a[n]u

$\leftrightarrow$ *ba[n]a – *ba[n]u*

REBRUS AND RÁCZ (2012)

-jA a kötött tövek után (palatális után asszimilációval) 3Sg birtokos esetén $\Rightarrow$ **CjV**: *a[n]ja(i)*

1 halmazon 2 minta (2 tulajdonságból):

kötött tő:

{a,e}-végű alanyeset:

	SgPoss	PlPoss
3Sg	anyja	anyjai
3Pl	anyjuk	anyjaik

	SgPoss	PlPoss
3Sg	anyája	anyái
3Pl	anyájuk	anyáik

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

Variáció kötött tövekben: SgPoss CjV ~ VjV – PIPoss CjV ~ VV

KÖTÖTT TŐ: *any-*

$a[n]a - a[n]u$

$\leftrightarrow ba[n]a - *ba[n]u$

REBRUS AND RÁCZ (2012)

-jA a kötött tövek után (palatális után asszimilációval) 3Sg birtokos esetén $\Rightarrow$ CjV: $a[n]ja(i)$

1 halmazon 2 minta (2 tulajdonságból):

kötött tő:

{a,e}-végű alanyeset:

	SgPoss	PIPoss
3Sg	anyja	anyjai
3PI	anyjuk	anyjaik

	SgPoss	PIPoss
3Sg	anyája	anyái
3PI	anyájuk	anyáik

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

Variáció kötött tövekben: SgPoss **CjV** ~ **VjV** – PlPoss **CjV** ~ **VV**

KÖTÖTT TŐ: *any-*

a[n]a – a[n]u

↔ *ba[n]a – *ba[n]u*

REBRUS AND RÁCZ (2012)

-jA a kötött tövek után (palatális után asszimilációval) **3Sg birtokos** esetén ⇒ **CjV**: *a[n]ja(i)*

1 halmazon 2 minta (2 tulajdonságból):

kötött tő:

{a,e}-végű alanyeset:

	SgPoss	PlPoss
3Sg	<i>anyja</i>	<i>anyjai</i>
3Pl	<i>anyjuk</i>	<i>anyjaik</i>

	SgPoss	PlPoss
3Sg	<i>anyája</i>	<i>anyái</i>
3Pl	<i>anyájuk</i>	<i>anyáik</i>

MAGYAR BIRTOKOS SZUFFIXUM: -JV VAGY -V 2.

Variáció kötött tövekben: SgPoss CjV ~ VjV – PIPoss CjV ~ VV

KÖTÖTT TŐ: *any-*

$a[n]a - a[n]u$

$\leftrightarrow ba[n]a - *ba[n]u$

REBRUS AND RÁCZ (2012)

-jA a kötött tövek után (palatális után asszimilációval) 3Sg birtokos esetén $\Rightarrow$ CjV: $a[n]ja(i)$

1 halmazon 2 minta (2 tulajdonságból):

kötött tő:

{a,e}-végű alanyeset:

	SgPoss	PIPoss
3Sg	anyja	anyjai
3PI	anyjuk	anyjaik

	SgPoss	PIPoss
3Sg	anyája	anyái
3PI	anyájuk	anyáik

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK

Szóparadigmák klasszifikációja:

HIÁNYOK $\leftrightarrow$ VARIÁCIÓ

Hiány: (potenciálisan) egyértelmű alak egy referenciahalmazon, de különböző alakok **különböző referenciahalmazokon**;

Variáció: megadott (fonológiai, morfológiai) tulajdonságok alapján különböző alakok **egy referenciahalmazon**.

- **Formalizmus** kidolgozása (valamely klasszifikációs algoritmusra)
- Meghatározni azokat a tulajdonságokat, amelyek kijelölhetnek egy **referenciahalmazt** (elképzelhető, hogy nem dichotómia, hanem folytonos átmenet):
  - csak morfológiai (**nem tisztán fonológiai**) tulajdonságok
  - **konceptuálisan alapvető** kategóriák (vö. hagyományos nyelvtanokkal):
igék, főnevek, ragozási osztályok, natív / idegen szavak. . .
  - gyakran **idioszinkratikus fonotaktikát** mutatnak

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK

Szóparadigmák klasszifikációja:

HIÁNYOK $\leftrightarrow$ VARIÁCIÓ

Hiány: (potenciálisan) egyértelmű alak egy referencialalmazon, de különböző alakok **különböző referencialalmazokon**;

Variáció: megadott (fonológiai, morfológiai) tulajdonságok alapján különböző alakok **egy referencialalmazon**.

- **Formalizmus** kidolgozása (valamely klasszifikációs algoritmusra)
- Meghatározni azokat a tulajdonságokat, amelyek kijelölhetnek egy **referencialalmazt** (elképzelhető, hogy nem dichotómia, hanem folytonos átmenet):
  - csak morfológiai (**nem tisztán fonológiai**) tulajdonságok
  - **konceptuálisan alapvető** kategóriák (vö. hagyományos nyelvtanokkal):
igék, főnevek, ragozási osztályok, natív / idegen szavak. . .
  - gyakran **idioszinkratikus fonotaktikát** mutatnak

NAGYARÁNYÚ DEFEKTIVITÁS

- (6) a. Józsi nem szokott káromkodni mostanában.
 b. *Józsi nem szok(ik) káromkodni mostanában.
 c. *Józsi nem szokottott káromkodni ifjúkorában.
 d. ??Józsi nem szokott volt káromkodni ifjúkorában.
- (7) *plurale tantum* főnevek: scissors (*scissor), hamvak (*hamv), üzelmei (??üzelme, *üzelem)...
- (8) beware, *beware, *beware, *beware

NEM FONOLÓGIAI

Jelentés? Tokenszintű statisztika?

(Albright (2003) gondolata: minden defektivitás más okra vezethető vissza?)

NAGYARÁNYÚ DEFEKTIVITÁS

- (6) a. Józsi nem szokott káromkodni mostanában.
 b. *Józsi nem szok(ik) káromkodni mostanában.
 c. *Józsi nem szokottott káromkodni ifjúkorában.
 d. ??Józsi nem szokott volt káromkodni ifjúkorában.
- (7) *plurale tantum főnevek*: scissors (*scissor), hamvak (*hamv), üzelmei (??üzelme, *üzelem)...
- (8) beware, *beware, *beware, *beware

NEM FONOLÓGIAI

Jelentés? Tokenszintű statisztika?

(Albright (2003) gondolata: minden defektivitás más okra vezethető vissza?)

NAGYARÁNYÚ DEFEKTIVITÁS

- (6) a. Józsi nem szokott káromkodni mostanában.
 b. *Józsi nem szok(ik) káromkodni mostanában.
 c. *Józsi nem szokottott káromkodni ifjúkorában.
 d. ??Józsi nem szokott volt káromkodni ifjúkorában.
- (7) *plurale tantum* főnevek: scissors (*scissor), hamvak (*hamv), üzelmei (??üzelme, *üzelem)...
- (8) beware, *beware, *beware, *beware

NEM FONOLÓGIAI

Jelentés? Tokenszintű statisztika?

(Albright (2003) gondolata: minden defektivitás más okra vezethető vissza?)

NAGYARÁNYÚ DEFEKTIVITÁS

- (6) a. Józsi nem szokott káromkodni mostanában.
 b. *Józsi nem szok(ik) káromkodni mostanában.
 c. *Józsi nem szokottott káromkodni ifjúkorában.
 d. ??Józsi nem szokott volt káromkodni ifjúkorában.
- (7) *plurale tantum főnevek*: scissors (*scissor), hamvak (*hamv), üzelmei (??üzelme, *üzelem)...
- (8) beware, *beware, *beware, *beware

NEM FONOLÓGIAI

Jelentés? Tokenszintű statisztika?

(Albright (2003) gondolata: minden defektivitás más okra vezethető vissza?)

AZ ELFOGADHATÓSÁG FOKOZATAI

- (9) a. ??csukolhat > *csuklhat > **csuklohat
 b. ??kételltem > *kétlettem > **kételhetem

- valamit mégis mond a beszélő (nem parafrázis)
- összes szó mint ref.halmaz (fonotaktika) alapvető
- statisztikai?

AZ ELFOGADHATÓSÁG FOKOZATAI

- (9) a. ??csukolhat > *csuklhat > **csuklohat
 b. ??kételltem > *kétlettem > **kételhetem

- valamit mégis mond a beszélő (nem parafrázis)
- összes szó mint ref.halmaz (fonotaktika) alapvető
- statisztikai?

AZ ELFOGADHATÓSÁG FOKOZATAI

- (9) a. ??csukolhat > *csuklhat > **csuklohat
 b. ??kételltem > *kétlettem > **kételhetem

- valamit mégis mond a beszélő (nem parafrázis)
- összes szó mint ref.halmaz (fonotaktika) alapvető
- statisztikai?

AZ ELFOGADHATÓSÁG FOKOZATAI

- (9) a. ??csukolhat > *csuklhat > **csuklohat
 b. ??kételltem > *kétlettem > **kételhetem

- valamit mégis mond a beszélő (nem parafrázis)
- összes szó mint ref.halmaz (fonotaktika) alapvető
- statisztikai?

AZ ELFOGADHATÓSÁG FOKOZATAI

- (9) a. ??csukolhat > *csuklhat > **csuklohat
 b. ??kételltem > *kétlettem > **kételhetem

- valamit mégis mond a beszélő (nem parafrázis)
- összes szó mint ref.halmaz (fonotaktika) alapvető
- statisztikai?

KONTAMINÁCIÓ

Bloomfield terminológiája: amikor két analógiás forrás egy harmadik eredményt hoz létre (Itkonen, 2005)

(10) swim – swammed

FELOLDHATÓ ELLENTMONDÁS

Az analógiás hatások a szó **más részeire** vonatkoznak (Rebrus et al., 2012)

KONTAMINÁCIÓ

Bloomfield terminológiája: amikor két analógiás forrás egy harmadik eredményt hoz létre (Itkonen, 2005)

(10) swim – swammed

FELOLDHATÓ ELLENTMONDÁS

Az analógiás hatások a szó **más részeire** vonatkoznak (Rebrus et al., 2012)

Köszönöm a figyelmet!

- Ackerman, F., J. P. Blevins, and R. Malouf (2009). Parts and wholes: Implicative patterns in inflectional paradigms. In J. P. Blevins and J. Blevins (Eds.), *Analogy in Grammar*. Oxford University Press.
- Albright, A. (2002). *The Identification of Bases in Morphological Paradigms*. Ph. D. thesis, University of California, Los Angeles.
- Albright, A. (2003). A quantitative study of Spanish paradigm gaps. In G. Garding and M. Tsujimura (Eds.), *WCCFL 22 Proceedings*, pp. 1–14. Cascadilla Press.
- Anttila, A. (1997). Deriving variation from grammar. In F. Hinskens, R. van Hout, and L. Wetzels (Eds.), *Variation, Change and Phonological Theory*, pp. 35–68. Amsterdam: John Benjamins.
- Benua, L. (1997). *Transderivational identity: Phonological relations between words*. Ph. D. thesis, University of Massachusetts, Amherst. Published as „Phonological Relations between Words”, Garland, New York, 1999.
- Chomsky, N. and M. Halle (1968). *The Sound Pattern of English*. New York: Harper & Row.
- Daland, R., A. D. Sims, and J. B. Pierrehumbert (2007). Much ado about nothing: A social network model of Russian paradigmatic gaps. In *Proceedings of the 45th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*, Prague, Czech Republic, pp. 936–943.
- Hayes, B. and Zs. Cziráky Londe (2005). Stochastic phonological knowledge: The case of Hungarian vowel harmony. *Phonology* 23, 59–104.
- Itkonen, E. (2005). *Analogy As Structure And Process*. Amsterdam: John Benjamins.
- Kálmán, L., P. Rebrus, and M. Törkenczy (2012). Possible and impossible variation in Hungarian. In F. Kiefer, M. Ladányi, and P. Siptár (Eds.), *Current Issues in Morphological Theory: (Ir)regularity, analogy and frequency*, pp. 23–50. John Benjamins.
- McCarthy, J. J. (2005). Optimal paradigms. In L. Downing, T. A. Hall, and R. Raffelsiefen (Eds.), *Paradigms in Phonological Theory*, pp. 170–210. Oxford: Oxford University Press.
- Orgun, C. O. and R. L. Sprouse (1999). From „MParse” to „Control”: Deriving ungrammaticality. *Phonology* 16(2), 191–224.
- Prince, A. and P. Smolensky (1993). *Optimality Theory: Constraint interaction in generative grammar*. Technical report, Rutgers University Center for Cognitive Science and Computer Science Department, University of Colorado at Boulder.
- Rebrus, P., L. Kálmán, and M. Törkenczy (2012). Heterogén analógiás források: az sz-d(z)-váltó igék esete. In *Analógia és modern nyelvelírás: A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei III*, Kolozsvár. BBTE BTK Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszéke & Kolozsvári Akadémiai Bizottság Nyelvtudományi Szakbizottsága.
- Rebrus, P. and P. Rácz (2012). Variation in the possessive allomorphy of Hungarian. In F. Kiefer, M. Ladányi, and P. Siptár (Eds.), *Current Issues in Morphological Theory: (Ir)regularity, analogy and frequency. Selected papers from the 14th International Morphology Meeting, Budapest, 13–16 May 2010*, pp. 51–64.

- Rebrus, P. and M. Törkenczy (2010). Covert and overt defectiveness in paradigms. In C. Rice and S. Blaho (Eds.), *Modeling Ungrammaticality in Optimality Theory*, Advances in Optimality Theory. London: Equinox Publishing.
- Rebrus, P. and M. Törkenczy (2011). Paradigmatic variation in Hungarian. In T. Laczko, G. Rakosi, and C. O. Ringen (Eds.), *Approaches to Hungarian: Papers from the 2009 Debrecen Conference*, pp. 135–161. John Benjamins Publishing.
- Rebrus, P. and V. Trón (2002). A fonotaktikai általánosításokról (kísérlet a magyar mássalhangzó-kapcsolatok nem-reprezentációs leírására). In M. Maleczki (Ed.), *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei V.*, Szeged, pp. 17–63. Szegedi Tudományegyetem, Általános Nyelvészeti Tanszék, Magyar Nyelvészeti Tanszék.
- Rice, C. (2005). Optimal gaps in optimal paradigms. *Catalan Journal of Linguistics* 4, 155–170.
- Rice, C. (2007). Gaps and repairs at the phonology–morphology interface. *Journal of Linguistics* 43(1), 197–221.
- Stalnaker, R. C. (1978). Assertion. In P. Cole (Ed.), *Pragmatics*, Volume 9 of *Syntax and Semantics*, pp. 315–332. Academic Press.
- Szakay, A. and G. O. Hansson (2010). A probabilistic approach to Hungarian paradigm gaps. In *14th International Morphology Meeting*, Budapest. Poster presentation.